

PRZEMYSŁAW JÓŹWIKIEWICZ

INNOWACJE LEKSYKALNE A UKRAIŃSKI SLANG INFORMATYCZNY

Tradycja badań języków nieformalnych jest na Ukrainie bardzo silna. Sięga ona jeszcze drugiej połowy XIX, początków XX w., kiedy to podejmowano pierwsze próby opisu języka lirników¹ i kobziarzy, żebraków, przestępców, wojskowych czy młodzieży. Prace te z reguły jednak miały charakter informacyjny, a na gruntowne i szczegółowe opracowania socjolektów pewnych grup zawodowych, społecznych, wiekowych w realiach ukraińskich przyszło poczekać jeszcze kilkadziesiąt lat.

Rozwój badań nad językami nieformalnymi przybrał na sile w drugiej połowie XX w. W latach 60.-80. minionego stulecia problemem tym zajmowali się Ołeksa Horbacz² i Josyp Dzendzeliwskij³. Ogromny wpływ na rozwój tej dziedziny językoznawstwa na gruncie ukraińskim, jak również na kwestie usankcjonowania funkcjonowania pojęć argot, żargon, slang mieli

DR PRZEMYSŁAW JÓŹWIKIEWICZ – adiunkt Zakładu Ukrainistyki w Instytucie Filologii Słowiańskiej Uniwersytetu Wrocławskiego; adres do korespondencji: ul. Pocztowa 9, 53-313 Wrocław.

¹ В. Боржковський, *Лирники*, Київ: Киевская Старина 1889; В. Гнатюк, *Лірники. Лірницькі пісні, молитви, слова, звістки і т.и. про лірників повіту Бучацького*, „Етнографічний збірник”, Львів 1896; Ф. Николайчик, *Отголосок лирницького языка. К статье Валериана Боржковского „Лирники”*, Київ: Киевская Старина 1890; В. Щепотьев, *Мова наших школярів*, „Етнографічний вісник”, Кн. 3., 1927, с.76; К. Ширецький, *Словарець бурсацького говору*, „Збірник Харківського історико-філологічного товариства”, нова серія, т. VI, Харків 1998, с. 181-206; К. Студинський, *Лірники*, Львів: Зоря, 1894.

² О. Горбач, *Арто українських лірників*, Наукові записки Українського вільного університету, т. I, Мюнхен 1957, с. 7-44.

³ Й. Дзєндзелівський, *Арго волинських лірників*, „Українське і слов'янське мовознавство”, Ужгород 1996, с. 311-348; те н же, *Український бурсацько-семінарський жаргон середини XIX ст. на матеріалах повісті „Люборацькі А. Свидницького”*, там же, с. 353-359; те н же, *Арго нововижнівських кожухарів на Волині*, там же, с. 245-285.

m.in. Wiktor Bałabin⁴, Dmytro Hanycz⁵, Switłana Jermolenko⁶, Taras Huk, Jewhen Krotewycz⁷ czy Łesia Stawyccka⁸. Do dziś pojmowanie znaczeń wspomnianych terminów nie jest do końca jednoznaczne.

Zygmunt Saloni w *Encyklopedii językoznawstwa ogólnego* podaje następującą definicję pojęcia **żargon (argot, slang)** – język określonej grupy społecznej (nieterytorialnej), np. młodzieży szkolnej, studentów, sportowców, żołnierzy, z reguły uważanej za niższą pod względem kulturalnym. Nadaje to terminowi „żargon” ujemny odcień emocjonalny. Żargon różni się od języka używanego przez ogół danej społeczności, tj. języka ogólnego (→ dialektu kulturalnego), przede wszystkim pod względem leksykalnym, a nie gramatycznym, jak gwary czy dialekty ludowe. Odrębność leksykalna żargonu może być niewielka albo też znaczna – w tym drugim wypadku żargon przestaje być zrozumiały dla osób nienależących do posługującej się nim grupy, czasem przestępczej (np. → żargon złodziejski). Taki żargon zbliża się swym charakterem do → języka tajnego.

W wydanej w 2000 roku w Kijowie pozycji *Українська мова. Енциклопедія*, będącej rezultatem prac wielu wybitnych ukraińskich językoznawców, terminy **арго** i **жаргон**, w przeciwieństwie do cytowanej wyżej definicji, rozpatrywane są osobno.

арго (франц. argot – жаргон, первісне – жебрацтво) – один з різновидів соціальних *діалектів*, штучно створювана умовна говірка якої-небудь вузької замкненої соціальної або професійної групи, незрозуміла для сторонніх. Іноді термін «арго» вживається на позначення певного соціального чи професійного відгалуження від загальнонародної мови (напр., арго артистів, музикантів, спортсменів, військовослужбовців та ін.), тобто в тому ж значенні, що й термін *жаргон*. У вулчому розумінні арго – мова «соціального дна», декласованих та антисоціальних елементів (рекетирів, злодіїв, жебраків, бомжів, картярів-шулерів тощо).

⁴ В.В. Балабін, *Сучасний американський військовий сленг як проблема перекладу*, Київ 2002, 313 с.

⁵ Д. Ганич, І. Олійник, *Словник лінгвістичних термінів*, Київ 1985, с. 360.

⁶ С. Єрмоленко, С. Бибик, О. Тодор, *Українська мова: Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів*, за ред. С. Єрмоленко, Київ 2001.

⁷ Є. В. Кротевич, Н.С. Родзевич, *Словник лінгвістичних термінів*, Київ 1957, с. 236.

⁸ Л. Ставицька, *Короткий словник жаргонної лексики*, Київ 2003; т а ж, *Арго, жаргон, сленг: Соціальна диференціація української мови*, Київ 2005, 462 с.; т а ж, *Український жаргон. Словник*, Київ 2005, с. 496.

жаргон (франц. jargon – жаргон, первісно – пташина мова, цвірінкання, незрозуміла мова, від галло-роман. garrere – базікати) – один з різновидів соціальних *діалектів*, що відрізняється від загальноновживаної мови використанням специфічної експресивно забарвленої лексики, синонімічної до слів загального вжитку, фразеології іноді й особливостями вимови. [...] На відміну від арго жаргон має відкритий характер і виникає звичайно серед широких, переважно молодіжних груп носіїв мови, об'єднаних спільністю інтересів (насамперед професійних), однаковими захопленнями чи уподобаннями [...], тривалим перебуванням у певному середовищі [...] тощо⁹.

Pojęcie *сленг*, nieobecne w tym wydaniu, pojawiło się w kolejnej edycji, z roku 2004 i wyjaśnione jest w następujący sposób:

сленг – (англ. slang, первісно – мова бродяг і злодіїв, жаргон) – 1) термін, що донедавна в укр. мовознавстві зрідка вживався в тому самому значенні, що й *жаргон* (переважно щодо англomовних країн); 2) інтержаргонне явище; не маючи чітко окреслених меж, він уживається в значенні особливостей мовлення чималих верств носіїв мови, пов'язаних не лише груповою, корпоративною спільністю, а й просторовою, наближаючись до *просторіччя*, хоча сленг використовується не лише людьми, недостатньо обізнаними з нормами літературної мови, а й особами, які ними володіють, – для посилення експресивності висловлювання. [...] Прийнято говорити про такі різновиди сленгу, як військовий, молодіжний, медичний, музичний, сленг підлітковий, університетський сленг, шкільний сленг, футбольний сленг, морський сленг, космічний сленг та ін.¹⁰

Z definicją tą wydaje się polemizować do pewnego stopnia Iryna Szczur, jedna z badaczek zajmująca się problematyką ukraińskiego socjolektu informatycznego, która pisze, że „**Жаргон** – абсолютний синонім англomовного терміна сленг. Колишнє зневажливе забарвлення слова в сучасній мові не відчувається”¹¹. I chyba rzeczywiście. W odbiorze wielu użytkowników komputerów, a także szerokich warstw społeczeństwa ukraińskiego, pojęcie *комп'ютерний сленг* nie posiada raczej zabarwienia negatywnego. Do pewnego stopnia takowe jest przypisywane hakerom komputerowym, których język nosi znamiona nie tylko slangu komputerowego, ale także socjolektu przestępczego. Marija Fedoriv¹² określa ten specyficzny subjęzyk mianem

⁹ Українська мова. Енциклопедія, Київ 2000, с. 31, 167.

¹⁰ Українська мова. Енциклопедія, Київ 2004, с. 608.

¹¹ І.І. Щур, *Українськомовний комп'ютерний сленг: формування і функціонування*, Автореферат. дис. канд. філол. наук: 10.02.01, Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Ін-т філол., Київ 2006, с. 20. <http://www.dissert.com.ua/contents/6461.html> (11.10.2010)

¹² М. Л. Федорів, *Про особливості комп'ютерного дискурсу*, Наукові записки НУКМА, том XXII, ч. 1, Київ 2003, с. 32-43.

argot hakerów. Zarówno ten rodzaj socjolektu, jak i bardziej zrozumiałe dla przeciętnego użytkownika komputerów slang informatyczny, są strukturami opartymi na specyficznym słownictwie, którego powstawanie, funkcjonowanie oraz „śmierć” jest procesem o ogromnej dynamice niespotykanej dotąd aż na taką skalę. W ciągu ostatnich lat wiele elementów slangu komputerowego wyszło z aktywnego użycia. Przyczyn tego zjawiska upatrywać należy przede wszystkim w fakcie, iż ten swoisty subjęzyk powiązany jest wyjątkowo mocno z elementami pozajęzykowymi, co w konsekwencji prowadzi do sytuacji dość klarownej – wraz z pojawianiem się coraz to nowszych technologii, urządzeń, programów, które stają się kanwą, na bazie której tworzą się nowe jednostki slangu, do lamusa odchodzą te, które określają rzeczywistość, właśnie się dezaktualizującą. Tak więc wraz z dynamicznie rozwijającym się światem technologii informatycznych takiemu samemu rozwojowi podlegają jednostki socjolektu informatycznego, które, nadając (w przeciwieństwie do oficjalnej ukraińskiej terminologii informatycznej) za owymi skokami technologicznymi niejednokrotnie stają się jedynymi nazwami pewnych produktów z dziedziny IT w języku ukraińskim.

Sposoby powstawania jednostek socjolektu informatycznego są dość urozmaicone, z przewagą wszelako różnego typu zabiegów semantycznych, z mniejszą zaś „aktywnością” klasycznej derywacji słowotwórczej.

Wydaje się, iż ogromną część całego zasobu leksykalnego slangu komputerowego stanowią neosemantyzy. Do najczęściej wykorzystywanych sposobów nadawania nowych znaczeń należy przede wszystkim metaforyzacja (*мачка* – komputer), rzadziej metonimizacja (*залізо* – hardware) czy tworzenie synekdoch (*кнопки* – klawiatura). Ten sposób tworzenia nowych jednostek jest charakterystyczny dla podstawowych części mowy reprezentowanych w slangu komputerowym przez rzeczowniki (*поштовик* – program pocztowy, *око* – ekran), przymiotniki (*кровний* – dostarczany wraz ze sprzętem, o oprogramowaniu) oraz czasowniki (*зрощнути, проломити* – złamać kod programowy).

Zmiana znaczeń, ich przeniesienie odbywa się nadzwyczaj często, a zabiegiem stosowanym dość szeroko jest metaforyzacja, wykorzystywana zresztą we wszelkich rodzajach slangu, np: *асмма* – język programowania *assembler*, *бомба* – duży pakiet wiadomości e-mail lub jedna „ciężka” wiadomość, *бомбування* – wysyłanie dużej ilości jednakowych wiadomości elektronicznych na jeden lub kilka adresów, *буквар* – podręcznik użytkownika, *вбивати* – usuwać informacje z dysku, *гальмувати* – bardzo wolna praca komputera lub programu, *глист, хробак* – robak, wirus sieciowy, *дерево* –

struktura rozmieszczenia katalogów, folderów na dysku lub serwerze, *зависнути* – przestać odpowiadać na zadane komendy, *карлсон* – wentylator, *кишеня* – (cash – buffer) pamięć podręczna, *мізки* – pamięć operacyjna, *пацюк* – mysz, *підірвати* – uszkodzić system ochrony komputera, *реаніматор* – informatyk zajmujący się pomocą w „ciężkich przypadkach”, *стіна* – firewall, zapora sieciowa.

Zdecydowanie jednak największą ilość wariantów mają tu dwa pojęcia – symbol „at” @, popularna polska „małpa” (*булочка, вухо, капуста, ключка, комашка, короткозябла, краказябла, мавпа, мавпячий (свинячий) хвіст, масямба, мишеня, плюшка, равлик, собака, собачка, сяючий карбованець, чебурашка, черв'як* i inne), a także sam leksem „komputer” (*апарат, бандура, банка, двійка, комп, машина, тачка, цампутер, четвірка, шухляда* i inne).

Prócz metaforyzacji, wykorzystywany jest również zabieg metonimii, np. *камінь* – procesor, zbudowany na bazie krzemu, który obecny jest w kamieniach, stąd określenie, *огризок* – komputer firmy Apple Mackintosh; wyraz pochodzi od logo firmy, którym jest nadryzione jabłko. Warto zauważyć, że jedną z cech leksyki slangu informatycznego jest zmienianie znaczeń wyrazów języka ogólnego i tworzenie na ich bazie jednostek leksykalnych o podwójnym znaczeniu, które odnoszą się do wyrazów dość odległych znaczeniowo, np.: *квакати* – grać w grę *Quake* (ang. *quake* – trzęsienie oraz ukr. *квакати* – kumkać, to wyrazy o różnym znaczeniu, jednak ich brzmienie jest niemal identyczne, co można kwalifikować jako element homonimii międzyjęzykowej).

Semantycznym sposobem tworzenia wyrazów jest również substantywizacja (*хвостата* – mysz przewodowa, *комплектуючі* – akcesoria, wyposażenie komputera) czy mimikra fonetyczna, u podstaw której leży dźwiękowe podobieństwo wyrazu ogólnie używanego do terminu angielskiego lub ukraińskiego (*батон* – ang. button (klawisz), *джерпер* – ang. jumper (skoczek), *крякалка* – program do łamania zabezpieczeń (ang. crack), *лінух* – Linux, *професор* – процесор, *шаровари* – ang. *shareware* (darmowa wersja programu, niezawierająca jednak wszystkich funkcji)).

Zdarza się, że wyraz przenikający do slangu nabywa zupełnie nowego znaczenia, nijak niezwiązanego ze swym pierwowzorem, np.: ang. *laser printer* (drukarka laserowa) – ukr. slangowe *лазар* (imię Лазар w slangu informatycznym przyjmuje nową treść i znaczenie, podobnie jak w przykładzie *Єгор* – ang. *error*, *цезар* – procesor Celeron itp.). Mamy tu do czynienia z antonomastycznym wykorzystaniem imion własnych.

W obrębie slangu funkcjonują warianty wyrazów opierające się na pełnym podobieństwie fonetycznym wyrazu oryginalnego i slangowego, jak też warianty, w których owo zbliżenie jest jedynie częściowe. W takim wypadku wyraz slangowy uzupełniany jest fragmentem wyrazu, który zapożyczony został z języka angielskiego na drodze kalkowania, np.: *аржований* – ang. *ARJ archived*, *бракпоінт* – ang. *break point*, *віндовоз* – ang. *Windows*, *дос нафігатор* – ang. *DOS Navigator* i inne.

Kolejnym rodzajem jednostek socjolektu informatycznego, powstałych w wyniku upodobnień fonetycznych, są wyrazy, których jedna część to właśnie taki przykład mimikry, druga zaś jest tłumaczeniem, np.: *кеш-пам'ять* – ang. *cache memory*. Grupa ta charakteryzuje się szczególnie bogatym „asortymentem” nazw programów użytkowych, które dla wielu ukraińskich użytkowników są po prostu niezrozumiałe, stąd takie ich właśnie dostosowywanie, np. *Альдус Піжмакер* – ang. *Aldus PageMaker* (obecnie *Adobe PageMaker*), *Автогад* – ang. *AutoCAD*, *Король дров* – ang. *CorelDraw*, *паращуп* – ang. *PowerChute*.

Zjawisko to uzupełnić wypada przykładami, które stanowią swoistą grę dźwięków, a tworzone są w wyniku dodawania, usuwania czy przestawek pewnych sylab występujących w oryginale, np.: *аутглюк* – ang. *Outlook Express*, *багленд*, *багланда* – ang. *Borland International*, *блював* – ang. *blue-wave*, *виньворд* – ang. *MS Winword*, *дурень* – ang. *DURON*, *енупез* – ang. *unerase*, *інтерпретатор* – ang. *interpreter*, *командир вовків* – ang. *Volkov Commander*, *мздос* – ang. *MS-DOS*, *пентюх* – ang. *Pentium*, *хацкер* – ang. *hacker* i inne.

Należy jeszcze wspomnieć o wyrazach utworzonych w wyniku skracania dłuższych nazw profesjonalizmów, a więc o zjawisku uniwerbizacji, np.: *мати* – *материнська плата*, *стратегія* – *стратегічна гра*, *рольовик* – *рольова гра*, *струминник* – *струменевий принтер*, *демонструшка* – *демонстраційна програма* i in.

Trzeba tu wyraźnie podkreślić, iż to właśnie metaforyzacja oraz swoista gra słów jest jednym z najbardziej produktywnych sposobów tworzenia jednostek leksykalnych slangu komputerowego.

Fakt, iż wyrazy angielskie nie tylko wchodzą do ukraińskiego slangu komputerowego, ale otrzymują w nim pewną formę morfologiczną, dążą ku ukraińszczeniu, świadczy o zdolności języka ukraińskiego do pochłaniania i transformowania różnorodnego materiału językowego. Paralelny proces tworzenia nowych wyrazów na bazie materiału ukraińskiego jest dowodem na to, że obce wtręty to jedynie gra, swoista walka młodych użytkowników slangu na

inteligencję, dowcip i ostrość języka. Większość takich nowości nie przetrwa ustępując miejsca nowym, częściej wykorzystywanym leksemom.

Na poziomie słotwórczym tworzenie jednostek socjolektu informatycznego odbywa się z wykorzystaniem zasobów słotwórczych języka ukraińskiego, a w procesie tym biorą udział zarówno afiksy rodzime jak i obce. Do najbardziej produktywnych należą sufiksy rzeczownikowe, a wśród nich m.in.: **-ep** (*геймер*¹³, *думер*, *квакер*, *програмер*, *хацкер*, *шутер*, *юзер*), **-ік** (*алкоголік*, *монік*, *паскалік*, *тазік*, *флопік*), **-к(а)** (*адмінка*, *вавка*, *демка*, *інсталяційка*, *клавка*, *локалка*, *мастдайка*, *оперативка*, *флешка*, *палилка*, *позиралка*, *беемпешка*, *ервешка*, *айпішка*, *експішка*, *ікспішка*) czy **-ник** (*аемдешник*, *айтішник*, *системник*, *струминник*, *яблущник*), przymiotnikowe: **-н-** (*анлімний*, *бекапний*, *дефолтний*, *коннектний*, *мастдайний*), **-ов-** (*флеймовий*, *бутовий*), **-ськ-** (*зіпівський*, *юзерський*) i bardzo licznie reprezentowane sufiksy czasownikowe: **-а-** (*думати*, *квакати*, *кіляти*, *шпіляти*, *юзати*), **-и-** (*атачити*, *банити*, *грабити*, *тулити*, *еразити*, *квотити*, *кришити*, *логінити*, *рарити*, *роутити*, *серфити*, *фіксити*, *чатити*), **-ну-** (*кікнути*, *кілланути*, *кільнути*, *клікнути*, *крекнути*, *крякнути*, *ребутнути*, *хакнути*), **-ува-** (*зіпувати*, *шлангувати*) i inne. Zarówno prefiksacja, jak i sposób prefiksально-sufiksalny czy postfiksalny wykorzystywane są rzadko, a wyjątek stanowią tu jedynie czasowniki (*відлогінитися*, *забанити*, *закачати*, *залогінитися*, *зарарити*, *погамити*, *приатачити*, *зазіпнути*, *намилити*, *квакатися*, *коннектитися*, *логінитися*, *чатитися*).

Dość popularnym sposobem tworzenia derywatów jest ingerencja w samą strukturę wyrazu i ucinanie podstaw słotwórczych, np.: *адмін* (zamiast адміністратор), *вінда* (Windows), *вінт* (вінчестер), *гіг* (гігабайт), *інет* (Інтернет), *інфа* (інформація), *кібер* (кібернетик), *кіло* (кілобайт), *клава* (клавіатура), *комп*, *ком* (комп'ютер), *ламо* (ламер), *лапа* (лаптоп), *мег* (мегабайт), *мід* (мідбас), *нет* (Інтернет), *ноут* (ноутбук), *прога* (програма), *проц* (процесор), *саб* (сабвуфер); tworzenie skrótów i skrótowców, np.:

¹³ W wielu derywatach doszukać się można angielskich rdzeni, np. *Doom* – *думати*, *думер*, *Quake* – *квакатися*, *квакер*, *floppy* – *флопік*, *.wav* – *вавка*, *demo* – *демка*, *install* – *інсталяційка*, *must die* – *мастдайний*, *flash* – *флешка*, *.bmp* – *беемпешка*, *RW* – *ервешка*, *IP* – *айпішка*, *XP* – *експішка*, *AMD* – *аемдешник*, *IT* – *айтішник*, *backup* – *бекапний*, *default* – *дефолтний*, *connect* – *коннектний*, *flame* – *флеймовий*, *boot* – *бутовий*, *user* – *юзерський*, *attach* – *атачити*, *google* – *тулити*, *erase* – *еразити*, *quote* – *квотити*, *RAR* – *рарити*, *rout* – *роутити*, *fix* – *фіксити*, *kick* – *кікнути*, *kill* – *кільнути*, *crack* – *крекнути*, *reboot* – *ребутнути* itd. czy też, jak np. w wypadku czasownika *крякнути*, odniesienia do etymologii ludowej, w której ukraiński wykrzyknik „кря” oznacza kwakanie kaczkę lub dźwięk wydawany podczas rąbania drzewa.

біоробот (біологічний робот), *3I* (odpowiednik klawiszy z literami PS w ukraińskim rozkładzie klawiatury – post scriptum), *ЖЖ* (*Живий Журнал* – serwis Live Journal), *IMXO*, *IMГО* (ang. abrewiatura *in my humble opinion* – uważam, według mnie itp.), *лазер* (laserний принтер), *ПЗ* (програмне забезпечення – software), *сисадмін* (системний адміністратор), *ПК* (персональний комп'ютер) czy też tworzenie złożzeń np.: *вогнелис* (вогонь, лис – ang. Firefox), *дрібносочфт* (дрібний, софт – ang. Microsoft), *металобрухт* (метал, брухт – hardware), *металолом* (метал, лом – hardware) i inne.

Ciekawym zjawiskiem jest obecność w obrębie omawianej leksyki struktur w zapisie nie tylko cyryliczkim, ale i łacińskim. Dotyczy to nie tylko transliteracji zapisu np. rozmów na czacie, forum czy treści wiadomości mailowych (np. *Pryvit chuvak! Ty choho tata pozorysh??? Anu postav sobi muzon na storinku!!! Vse inshe mozhe buty!!! Ya spravy, hotujysya na druhyj tyzhen' bablo z hutora lopatoyu vyhribaty!!!*¹⁴), ale również np. skrótów czy skrótowców anglojęzycznych wykorzystywanych przez ukraińskich użytkowników w takich komunikatach, jak choćby *FAQ* (ang. frequently asked questions) – najczęściej zadawane pytania, *HF* (ang. have fun) – baw się dobrze, *JK* (ang. just kidding) – żartowałem, *L8R* (ang. later) – później, *LOL* (ang. laughing out loud) – głośny śmiech, *MOB* (ang. mobile) – telefon, *NC* (ang. no comment) – bez komentarza, *OMG* (ang. oh my god) – o mój Boże, *PLS*, *PLZ* (ang. please) – proszę, *THNX* (ang. thank you) – dzięki, *TOY* (ang. thinking of you) – myślę o tobie, *WB* (ang. welcome back) – witaj ponownie, *WKND* (ang. weekend) – weekend, *XLNT* (ang. excellent) – wspaniale i wiele innych. Nie należy do rzadkości tworzenie swoistych hybryd angielsko-ukraińskich typu *аналог getweb'a, заповнювати refid'ами, MID'ами, посилали MIME'ом, e-mail'ом, getweb'ом, прикрутиту dimm'u, subj'u; dialup'a, html'ку* i inne.

Formujący się pod bezpośrednim wpływem języka angielskiego ukraińskojęzyczny slang komputerowy zaopatruje się w znaczną część terminologii anglojęzycznej na drodze transkrypcji i transliteracji. Zapożyczenia angielskie (czy rosyjskie) przechodzą tu pewien etap interferencji. Jednakże znane są jedynie pojedyncze przykłady slangizmów, które w całości zachowały swą wymowę angielską (*фіча* (ang. slangowe *feature*) – funkcja, cecha programu).

Kwestią artykulacji poszczególnych dźwięków, wymowy elementów składających się na socjolekt informatyczny, nie jest tak oczywista, jakby się

¹⁴ W wielu komunikatach prócz prezentowanego sposobu zapisu obecne są także wtręty anglojęzyczne, np. *Sup, chuvak? Yak spravy? Scho robyszh zaraz? Let me guess...Divchata, football i pyvo, am I right? :*) Oba przykłady pochodzą z tego samego forum <http://www.myspace.com/vasyilm/comments> (20.10.2010)

mogło wydawać. Ze względu na to, że ukraiński slang informatyczny jest zjawiskiem stosunkowo młodym i nieokrzesłym, wiele z jego elementów ma po kilka wariantów zarówno pisowni, jak i wymowy, np.: *вегеа, ветеа, ве-жеа, вагон* (karta graficzna VGA), *глючити, глюкати* (pracować z błędami), *дурдос, дирдос* (system operacyjny DRDOS), *мишедром, мишкодром* (podkładka pod mysz), *миха, миша, маузе, маусе* (myszka), *компутер, комплю-хер, контупер, компухер, компостер* (komputer), *мать, матір, мама, мам-ка, мамця, материнка* (płyta główna), *кейборд, кеборд, кіборд, кеборда, кея* (klawiatura) i wiele innych. Zwykle pod względem fonetycznym wyrazy te odpowiadają brzmieniu angielskiemu lub ukraińskiej transliteracji. W niektórych przypadkach wymowa stylizowana jest na język ukraiński. Wszakże slang informatyczny podlega przecież tym samym prawom i tendencjom, co i język ogólny czy inne rodzaje języków nieformalnych...

Podsumowując kwestie sposobów powstawania jednostek ukraińskiego socjolektu informatycznego warto jeszcze wspomnieć o jednym; slangizmy komputerowe, z racji funkcjonowania w coraz szerszych kręgach, przenikają również do języka *mass mediów* oraz do literatury pięknej, gdzie rozpoczynają kolejny etap „życia” stając się nie tylko elementem utworów literackich, artykułów prasowych, ale także niejednokrotnie obiektem kolejnych transformacji słowotwórczych, dokonywanych już nie przez przedstawicieli opisywanego socjolektu, lecz innych użytkowników języka. Goszcząc na łamach czasopism (*Працює “аська”, “скайп”, електронна пошта, легко завантажуються сайти*¹⁵; *Microsoft дружитиме з “Вогнелисом”*?¹⁶; *Поки я мучилася над заповненням анкети, надійшло перше повідомлення від користувача з досить оригінальним ніком «Тисни, не бійся»*¹⁷; *Зусиллями і коштами редакції вдалося зробити такий-сякий ремонт, а Медіа-фонд при Посольстві США в Україні посприяв у придбанні кількох телефонних номерів і виході газети у Всесвітню павутину*¹⁸), czy w mediach elektronicznych, np. w reklamie (*Наш портал присвячений любителям напичкати свій комп'ютер різноманітним контентом, якщо Ви один з нас - це саме те що ви шукали!!!*¹⁹; *Краці флеш-ігри для вас!*²⁰), przez większość

¹⁵ <http://www.novadoba.info/consumer/449-dostukatysja-do-internetu-mozhlyvo-navit-u-najglu-hishomu-seli> (06.10.2010)

¹⁶ *Львівська газета*, № 154 (172) (2006).

¹⁷ *Кременчуцька панорама*, № 4 (167), (21/08/2008).

¹⁸ <http://www.radiosvoboda.org/content/article/897146.html> (10.09.2010)

¹⁹ http://catalog.club.co.ua/category/11_129/ (03.11.2010)

²⁰ <http://www.playtogame.com.ua/games/alien-shooter/> (04.11.2010)

odbiorców traktowane są jako zupełne nowości. Wykorzystanie jednostek slangu komputerowego na łamach prasy czy w publikacjach internetowych jest zabiegiem świadomym, stosowanym w celu zwrócenia uwagi. Tego typu leksyka niewątpliwie ożywia teksty publicystyczne, sprawiając iż stają się one bardziej wyraziste.

Z kolei wykorzystanie wyrazów slangowych w utworach literackich przybiera raczej formę cytatów bądź wtrętów z obcego słownika, zaś ich występowanie w języku bohaterów tychże traktowane jest jako artystyczny środek indywidualizacji postaci. Charakterystyczne dla leksemów z grupy socjolektu informatycznego występujących w tekstach literackich jest to, że przybierają one dwa rodzaje form graficznych – ich pisownia w cudzysłowie stosowana jest w celu wydzielenia cytowanego fragmentu z innego systemu językowego, zaś formy bez cudzysłowu charakteryzują wyrazy, które już dość silnie zakorzeniły się w języku ogólnym. Nie zmienia to jednak faktu, że wiele jest przypadków ilustrujących niekonsekwencję autorów w stosowaniu tej zasady.

Ukraiński slang informatyczny, podobnie jak analogiczne socjolekty w obrębie innych języków, zdaje się powoli wychodzić poza granice cyfrowego świata. Jego ciągły rozwój, wykorzystywanie różnorodnych sposobów modyfikacji jednostek leksykalnych, tworzenie nowych struktur i modeli świadczy o dynamice, z jaką rozwija się ta szczególna nisza języka. Wydaje się, że wraz z postępującą technologizacją naszych społeczeństw będzie wzrastać jego rola, a do tworzenia kolejnych elementów tej swoistej informatyczno-lingwistycznej mozaiki wykorzystywane będą w coraz szerszym zakresie omawiane w niniejszym artykule zabiegi semantyczne i derywacyjne.

BIBLIOGRAFIA

- Балабін В.В., *Сучасний американський військовий сленг як проблема перекладу*, Київ 2002.
- Боржковський В., *Лирники*, Киев: Киевская Старина, 1889.
- Ганич Д., Олійник І., *Словник лінгвістичних термінів*, Київ 1985.
- Гнатюк В., *Лірники. Лірницькі пісні, молитви, слова, звістки і т. у. про лірників повіту Бучацького*, „Етнографічний збірник”, Львів 1896.

- Горбач О., *Арго українських лірників*, „Наукові записки Українського вільного університету”, т. I, Мюнхен 1957.
- Дзендзелівський Й., *Арго волинських лірників*, Українське і слов'янське мовознавство, Ужгород 1996.
- Дзендзелівський Й., *Український бурсацько-семінарський жаргон середини XIX ст. на матеріалах повісті „Люборацькі А. Свидницького”*, Українське і слов'янське мовознавство, Ужгород 1996.
- Дзендзелівський Й., *Арго нововижнівських кожухарів на Волині*, „Українське і слов'янське мовознавство”, Ужгород 1996.
- „Етнографічний збірник”, [Львів], 1896.
- Єрмоленко С., Бирик С., Тодор О., *Українська мова: Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів*, за ред. С. Єрмоленко, Київ 2001.
- „Кременчуцька панорама”, 2008, nr 4(167), z dn. 21.08.
- Кротевич Є. В., Родзевич Н. С., *Словник лінгвістичних термінів*, Київ 1957.
- „Львівська газета”, 2006, nr 154 (172).
- Николайчик Ф., *Отголосок лирницького языка. К статье Валериана Боржковского „Лирники”*, Киев: Киевская Старина 1890.
- Ставицька Л., *Короткий словник жаргонної лексики*, Київ 2003.
- Ставицька Л. О., *Арго, жаргон, сленг: Соціальна диференціація української мови*, Київ 2005.
- Ставицька Л. О., *Український жаргон. Словник*, Київ 2005.
- Студинський К., *Лірники*, Львів: Зоря, 1894.
- Українська мова. Енциклопедія*, Київ 2000.
- Федорів М. Л., *Про особливості комп'ютерного дискурсу*, „Наукові записки НУКМА”, т. XXII, ч. 1, Київ 2003.
- Щепотьєв В., *Мова наших школярів*, „Етнографічний вісник”, Кн. 3., 1927.
- Широцький К., *Словарець бурсацького говору*, „Збірник Харківського історико-філологічного товариства”, нова серія, т. VI, Харків 1998.
- Щур І.І., *Українськомовний комп'ютерний сленг: формування і функціонування*, Автореферат. дис. канд. філол. наук: 10.02.01, Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Ін-т філол., Київ 2006, с. 20.
- Encyklopedia językoznawstwa ogólnego*, red. K. Polański, Wrocław–Warszawa–Kraków 1995.

Internet

<http://www.disser.com.ua/contents/6461.html>

<http://www.myspace.com/vasyilm/comments>

<http://www.novadoba.info/consumer/449-dostukatysja-do-internetu-mozhlyvo-navitu-najgluhishomu-seli>

<http://www.radiosvoboda.org/content/article/897146.html>

http://catalog.club.co.ua/category/11_129/

<http://www.playtogether.com.ua/games/alien-shooter/>

LEXICAL INNOVATION AND UKRAINIAN COMPUTER SLANG

Summary

The article is devoted to the presentation of the formation and functioning of lexical units in Ukrainian computer slang. The author presents the definition of terms: slang, jargon and argot as well as structure and mechanisms of Lexeme-Formation processes. The metaphorisation is the most popular method of creation of Ukrainian computer slang words.

ЛЕКСИЧНІ ІННОВАЦІЇ ТА УКРАЇНСЬКИЙ КОМП'ЮТЕРНИЙ СЛЕНГ

Резюме

У статті обговорено аспекти виникнення та функціонування лексичних одиниць, що входять у склад українського комп'ютерного сленгу. Автор навів дефініції термінів сленг, жаргон, аргот та представив механізми виникнення окремих лексем. Виявлено, що метафоризація належить до найпопулярніших способів, що використовуються у процесі творення одиниць українського комп'ютерного сленгу.

Słowa kluczowe: slang informatyczny, zapożyczenia, derywacja, metaforyzacja, gra słów.

Ключевые слова: компьютерный сленг, заимствования, деривация, метафоризация, игра слов.

Key words: computer slang, borrowings, derivation, metaphorization, word games.